

**VRBIS HIEROSOLY-//m[a]e, Templiq[ue] in ea origo, &
ho//rum rursus excidium, profana-//tio, aliaeq[ue] uariae
fortunae**

Langen, Rudolf von

Coloniae, Jan. 1517

VD16 L 341

De ordine moti exercitus Titi ad Hierosolyma[m], ac eius urbis obsidione,
Et quomo[do] duo eius muri sint capti, ac Titus quo pacto muro tota[m]
ciuitatem triduo circumdedit, & de maximo numero ferme ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71344](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71344)

Hierosolymorum omnibus, Iudæosq; maximis duobus
 prælijs uictos, in urbem compulisset, ac eidē oēm
 exercitum admouere pararet, Nunciatum est Nero-
 nis (cum post innumera flagitia a senatu ad pœnam
 quæretur) se manu propria interfecisse, quamobrem
 Hierosolymorum obsidio remorata est, quia q̄s post
 Neronem rerum potiretur, hunc expectare uelle fuit
 sententia. Dumq; Galbam impare cognoscit, ac eius
 de bello mandatū operiretur, isq; septimo imperij sui
 mense occideretur, intellexisset præterea Othonem
 cum tribus mensibus impasset, seipsum occidisse. De-
 mūq; perditissimū hominem Vitellium cum exercitu
 e Germania aduolasse Romam, inuasisseq; imperium,
 ipsum inuitum quidem ac plurimum renitentem, ex-
 ercitus imperatorem appellauit. Suscipientiq; imperi-
 um, omnes uicinæ ac Romanæ ditionis prouinciæ, tā-
 q̄ uiro optimo, atq; ad imperium maxime idoneo, mis-
 rum in modum congratulabantur, uel legatis, uel lite-
 ris ad eum missis. Tunc demum adnitente plurimum
 Tito, cum magna gloria uinculis solutus ē Iosephus,
 & postea inter amicos Titī habitus, Vespasianus aus-
 tem præmissis contra Vitellium ad Italiam ducibus, a
 quibus septimo imperij sui mense uictus Vitellius, in
 Tyberim proiectus occubuit. Ipse uero Vespasianus
 per Alexandriam Romam profectus, intermissum ab
 eo bellū Tito filio strenuissime cōmendabat, p̄sequendū.

¶ De ordine moti exercitus Titī ad Hierosolymā,
 ac eius urbis obsidione, Et quomō duo eius muri sint.

capti, ac Titus quo pacto muro totā ciuitatem triduo circumdedit, & de maximo numero ferme mortuorum. Turrisque Antonia, atque eius murus ante templū quomodo capta sit

¶ Caplm. XII.

Titus autem contractis quos secum habuit copijs, alijs uero ut ad Hierosolymorum obsidionem concurrerent scribit, suppleto etiā exercitu quatuor legionibus, quia tot pater prēmiserat in Italiam, magno ac formidando apparatu ad infœlicissimæ urbis obsidionem contendit. In qua tantī exercitus progressionē non iniucundum fore arbitror, si ordinem quē breuissime significemus. Mouentem igitur e Casaria Titum in hostilem teram, regum ac prouinciārum auxilia antecedeabant. Ibant post eos uiarū stratores, metatoresque castrorum, sequebantur hos sarcinarum uectores, & hi armati. Post hos Titus tantī bellī dux & imperator, electos & signiferos apud se habēs milites, Horum agmen equites sequebantur, & hi ante machinas ibāt, & scdm illos, una cum electis, tribuni militum, & præfecti cū cohortibus, post autem circa aquilam signa, & ante signa tubicines. Deinde ueteranorum acies ordinibus dilatata, uulgus autem seruire a tergo cuiusque agminis, & ante hos sarcinæ. Oimero nouissimi ibant mercenarij, eorumque custodes factoresque armorum. Ita igitur instructo iuxta Romanā disciplinam exercitu, Titus ad uicū cui uallis Saul nomen fuit, triginta ab Hierosolymis stadijs subsedit. Ipse uero Sexcentis delectis equitibus, urbem speculatur

I iij

Emaus

rus, Iudæorumq; anios exploratur⁹ pficiscit. Ast multitudine hostiū circūfusus, maxio sui p̄iolo & labore ad exercitū reuersus ē. Seq̄nti at nocte ex Emaus adueniētib⁹ copijs, clara iā luce motis castris ad locū puenit, q̄ Scopes appellat, unde iā ciuitas, & clara tēpli magnitudo, conspici poterat, septē a Hierosolymis stadijs distans. Ibi duabus legionibus castris se munire iussis, cæteris ut alijs opportunitis locis castra metentur imperat. Interea nec in miserima cessabant urbe seditiōes, sed apparentibus tanto spectaculo Romanorum castris, paululum intra dissensionis furor subsedit, tantoq; stetit discors concordia tempore, quo instar immanissimarum belluarum excursione facta, decimam legionem castra sua munitentem inuasere, quam graui periculo laborantem, Titus ip̄e bis liberauit, repulsiq; in urbem Iudæi, copia interim militibus est tributa, castra muniendi. Remisso autem paulisper prælio, cum iam azimorum dies quem pascha uocamus instaret, seditiōforum una pars templum occupat. Scribūt hoc loco nōnulli in his diebus Hierosolymam captā, quod si Iosepho, credimus aliter se habere uidetur, nisi miserimam (quo omnes pene Iudæi perierunt obsidionem) captiuitatē appellare uelimus, quę ut postea dicemus in mense Septembri subsequuta est. Sed opportunum fuit, ut in his pasche diebus quibus dominum nostrum celi ac teræ regem Iudæi crucifixerunt, confluentes ex omni Iudæa ad templū, urbe quasi carcere includerentur, inuicta illa aduersum eos obsidione firmata. Interea Titus ingētes aggeres strui iussit.

Iosephus

quod si Iosepho, credimus aliter se habere uidetur, nisi miserimam (quo omnes pene Iudæi perierunt obsidionem) captiuitatē appellare uelimus, quę ut postea dicemus in mense Septembri subsequuta est. Sed opportunum fuit, ut in his pasche diebus quibus dominum nostrum celi ac teræ regem Iudæi crucifixerunt, confluentes ex omni Iudæa ad templū, urbe quasi carcere includerentur, inuicta illa aduersum eos obsidione firmata. Interea Titus ingētes aggeres strui iussit.

quibus altitudinem murorum equare adeo ualeat, ut balistas arietesq; imponeret, quibus murorum turris umq; fundamenta concutere possit, & euertere. Sed aggerum consummationem non expectantes Romani, magno impetu oppugnantes, primum (quorum tres ciuitatis erant) murum capiunt, secundoq; muro priori exultantes uictoria pari impetu potiti Romani, ferali Iudæorum audacia ab eodem sunt repulsi. Quæ strenuissimus imperator non ferens, totum colligens exercitus robur, ingenti commisso prælio, secundum murum recepit. Tertium uero similiter acerrima oppugnatione peruincere apparente Tito, Iosephus cū Iudæis colloquia habuit, eosq; longa & prudentissima oratione ad deditiōem Romanis faciendam hortabatur, cui non modo non acquiescentes Iudæi, uerum cōuitijs lacescentes, etiam iaculis appetebant. Qua pessimæ gentis obstinatiōe conspecta, arctius urbē obsidere, participato cū amicis cōsilio Titus decreuit, Iudæos tñ q; famis acerbitate uicti, & ad deditiōem faciendam moti, ex urbe pfugerant, insigni q; præditus erat pietate motus, q; uellent abire permisit, donec plimos eorum aurū deglutiuisse comptū est. Tūc em̄ auri cæca cupiditate milites capti, præcipis hūanitate neglecta, passim miserrimos trucidarūt. Vna etem̄ nocte duorum q; pfugerāt miliū, patefacta sunt uiscera. Titus igit̄ ut latrones in urbe cōcluderet, ac excursiōes qbus sepe nūero cōmeatus aliquid importabāt inhiberet, rem magnā & pene incredibilem adorsus est. Distributo quippe p̄ oēm exercitum labore, oēm Hierosolymā triduo mur

Iosephus ^{ro} cingit, unde quadraginta stadia complectētem. Ita enim diuinus qdam impetus (ut Iosephus ait) hoc operis perficiendi milites inuasit, Iudæis omnium iam facultate erumpēdi sublata, miserrima ciuitatis facies fuit, in qua iam fames totis regnabat habenis, ex qua maxima mortalitas sequebatur, domus namq; mortuis tecta, & plateæ refertæ fuerūt, idcirco odoris corruptissimi plena ciuitas fuit. In qua uelut in carcere innumeralis multitudo arctissima obsidiōe claudebatur, primū quidem ære publico, q̄ præfuere ciuitati latrones, iubebant corpora sepeliri. Sed cum neq; in urbe sepeliēdi locus superesset, sumptusq; publici defecissent, de muris cadauera in subiectas ualles præcipitauerunt. Quæ cum ciuitatis expugnationi intētus, eam obambulans Titus conspexisset, eorumq; aceros in tabem defluere, altius ingemuit, tendēsq; ad cœlum palmas, Deū cœli testabatur, suæ hoc culpæ aut impietatis nō esse, qui eos sepenumero ad deditiōem hortatus fuisset. Porro ut Romani obsessos plus excruciant hostes, eis famæ pereuntibus largissimas dapes iuxta murum stantes ostendebāt, letitiæq; & gaudio exultabāt. Ioannes uero in urbe miserrima, latronum ac seditiosorum dux alter, deficientibus ex populo rapinis, sacrilegas ad pretiosam templi supellectilem manus cōuertit. Ingentia templi donaria auferens, inter quæ ut ceolos non mediocris pretij (quos Augustus Cæsar eiusq; cōiunx Hierosolymam ad templi decorem miserant) dicitur abstulisse. Nec minus interea fames & ex ea mortalitas in urbe grassabantur. A profugientē

tibus enim ex ea nobilibus didicere Romani, supra
sexcenta mortuorum milia portis euecta. Eorum uer-
o numerum quæ intra maximas domos congesta iace-
rent cadauerum, comprehendi nequaquam posse aie-
bant. Porro Romani ingentes aggeres extruētes, oēs
attondunt circum urbem preciosas arbores, ad stadia
usq; nonaginta, unde & amœnissimæ teræ facies mise-
rabilis facta est. Nam autore Iosepho, quæ prius ut pa- Iosephus
radisus arboribus ornata fuerat, adeo nunc deserta ac
deformata decisis undiq; nemoribus, cernebat, ut nec
quisquam, alienigena q̄ ea prius uidisset loca, a lachry-
mis potuit temperasse, antea suburbana iucundissima,
ac uoluptatis plena, nunc deformem tantæ pulchritu-
dinis solitudinem intuens. Cum omnia eius decora &
insignia, graue & asperrimum deleuisset bellum. Ere-
ctis post hæc intra unum & uiginti dies aggeribus,
ignem eis facta excursiōe, Iudæi apponere magna pa-
rant audacia, sed incredibili Romani militis uirtute p-
hibiti, in urbem sunt redire coacti. Ad motis interea
muris & turri quæ Antonia dicebatur machinis, facū-
dissima Titus orōne milites ad op- gnandū cohorta-
tus ē. Aggrediūt idcirco muræ strenuissime Romani.
Sed dum Sabinus quidam natione Syrus primus mur-
rum ingenti uirtute superasset, cum undecim qui parī
eum audacia sequuti fuerant occisus, in Romanos res-
uoluitur. Verum post biduum milites uiginti qui in
aggeribus tormenta seruantes excubabāt, ordinis sui
aggressi signiferum, duobus præterea ex ala quadam
equitum & tubicīne assumptis, nona noctis hora, ad
K

periturae patriae suae compatiens, ut eius uerba singul
 tibus sint interrupta, Romanis magnopere dolore eius
 admirantibus. Sed perstabant in pertinacia latronum
 duces, quamuis nobilium animos Iosephi permouisset
 oratio, sed hi ducibus nil audebant inuitis. Titus
 adhuc eorum dolens uicem, interpretate Iosepho, bre
 uissima, sed acerrima eos oratione corripuit, Nonne
 uos (inquiens) o sceleratissimi cancello sancta prote
 xistis, Nonne literis Graecis ac nostris incisas tabulas
 constitutas habetis, quibus ne septa cuiquam transgre
 di liceret edicitur. Nonne eos qui transissent quamuis
 Romanus quis esset, necari permisimus. Quid igitur
 nunc in eo etiam mortuos conculcatis, o nocentissis
 mi. Aut cur templum & externi & gentilis sanguinis
 confusione polluitis. Testor ego primos Deos, & si
 quis unquam hunc locum respexit, nunc enim nemi
 nem credo, itemque testor & exercitum meum, & Iudaeos
 qui apud me sunt, & uos ipsos, quod non ego uos haec
 uiolare compellam. Quinetsi locum acies uestra mu
 tauerit, neque accedet quispiam ad sancta Romanorum,
 neque quispiam in eius contumeliam faciet, Seruabo eti
 am uobis templum uolentibus. Hec tyranni audientes,
 non ex principis pietate, sed timiditate dicta putantes,
 in superbiam tollebantur. Titus uero qui eos, neque sibi
 ipsis, neque templo parcere animaduertebat. Templo
 bellum inferre parabat, & cum uniuersum militem eius
 locus non caperet, subuersis Antoniae fundamentis,
 latam toti exercitui uiam ad templum usque composu
 it, & aggeres in uallibus templi ad arcton, maximo &

Ofo Titu
 ad Iudeos.

incredibile labore construxit. A centesimo enim stas-
 dio materiam aduehere necessarium fuit, Porticus au-
 tem templo ^{propria} contigua, & quæ Antonia: iungebatur,
 a Iudæis incenditur, sed ne ulterius in templi perniti-
 em ignis procederet, ad uiginti cubitus eandem abru-
 perunt. Post biduum uero Porticum & Romani incē-
 derunt, & procedente ad decimum quintum usq; cubi-
 tum igne, tectum similiter & tabulata Iudæi abiciūt.
 Nec minus interea ^{mirabilissima} circa templum præ-
 lia cessabant, nunc dolis, nunc desperata resistētibus
 audacia Iudæis. Infinita etiam (dum hæc gerūtur) mul-
 tudo fame & inedia consumitur obsessorum. Eoque
 tempore insigne illud & horrendum dictu facinus pa-
 tratum est, quod nobilis quædam Maria, ex transiordano
 populo mulier, unicum qui sibi supererat infantem oc-
 cidit, coxit, comedit, parte eius seruata predonibus, ut
 Iosephus & post eum ecclesiastica describunt histo-
 ria. Quæ tanta & inaudita Romanis nunciata calamitas,
 Deum super hoc Titus placare satagebat, se quide-
 dem Iudæis pacem obtulisse inquit, templiq; sese in-
 tegeritatem pollicitum esse, sed illud ipsos suis manibus
 incendisse, porticum designans quæ templo & Anto-
 nia: (ut diximus) iungebatur. Verum huiusmodi ali-
 mentis eos esse dignissimos, & huius nefandissimi ci-
 bilis scelus, ruina patriæ sese cooperturum, neq; relictu-
 rum ut tam impiam sol aspiciat civitatem, in qua sic ma-
 tres uescerentur. Hæc dicens Titus hostium despera-
 tionem reputabat, neq; eos sententiam existimabat
 mutaturos.

Iosephus
 Eccl. hist.

¶ Quomodo Titus cum templum sine suorum ma-
ximo damno seruare non posset, porticibus ignem im-
mittit, quibus late ardentibus, fugiunt de templo Iu-
dæi. Et quomodo in illud cum principibus suis ingres-
sus, adhuc magnopere illud seruare desiderabat. Et q̄
tandem pacto ipso inuito exustum sit, & de maxima
ardentis urbis & occumbentium Iudæorū calamitate.

¶ Caplm. XIII.

Ctauo igitur mensis Augusti die ag-
geribus perfectis, graues templo ad-
moueri arietes iussit, qui terribili sex
diebus impulsu sine intermissiōe mu-
rum pulsantes, nihil admodum profe-
cerunt. Nam fortissimorum structura lapidum, horū
impetus repellebat. Sed septentrionis templi portam
subfodere fatagentes Romani, exteriores tantum las-
pides euoluere potuere, sustinente interiori muro q̄
fortissimus erat portam. Et hoc opere frustrati Roma-
ni, scalas porticibus admouerūt, quas ne subirent, in-
genti repugnantes audacia Iudæi, impedire conati sunt,
nonnullas etiam scalas armatorum plenas, in latus in-
clinantes deſciebant, unde non parua Romani milis-
tis cædes sequebatur. Titus autem uiso, quia templo,
damno, & nece suorum parceret, ira percitus, ignem
portis quæ in porticibus erāt subijci iussit, diuino eti-
am (ut par est credere) motus instinctu, q̄a iā iam con-
taminatissimū illud fanum (ut uerus & singularis De-
us noster ante prædixerat) eueri & exuri debebat, &
gens sacrilega perdenda fuit. At uero igne iam p̄ mi-

K in